

Наснь кўцад уга багъчудин тѳрин комиссмўдин туск ирлцнъгъў Положень

Наснь кўцад уга багъчудин туск комиссмўдин тѳрмўд болн эдниг бўрдәлгънә диг-дарань

1 статья. Наснь кўцад уга багъчудин тѳрин комиссмўд, наснь кўцад уга багъчуд зѳв эвдлгъиг хѳрлгъиг болн бас тедў мет, багъчуд хәләмдж уга бәәлгънлә ноолда келгъни керг-ўўлдвр кўцәлгъиг эврәннь гол тѳр гидж тәвнә.

Наснь кўцад уга багъчудин тѳрин комиссмўд, кўч-кѳлсчрин депутатрин районин, балгъсдин (районар хувагддо балгъсдар, бас теду мет республикин медд ордг балгъсдар), округсин, областъсин, крайсин Советмўдин кўцагч комитетсәр болн бас тедў мет автономн республиксин Министрмўдин Советмўдәр болн областъсәр ховагддо Союзн республиксин Министрмўдин Советмўдәр бўрдәгднә.

Наснь кўцад уга багъчудин тѳрин комиссмўд ирлцнъгъў эн Положеньас болн Союзн республиксин Деед Советмўдәр батлгддг Положеньас иштәгъяр ўўлднә.

2 статья. Наснь кўцад уга багъчудин тѳрин крайсин, областъсин, округсин, балгъсдин, районин комиссмўд кўч-кѳлсчрин депутатрин Советмўдин кўцагч комитетсәр бўрдәгдәд, эн комиссмўдин ханнь кўч-кѳлсчрин ирлцнъгъў Советмўдәр, зѳв ѳгдсн болзгтнъ батлгдна.

Автономн республиксәр болн бас тедў мет, областъсәр ховагддо союзн республиксәр наснь кўцад уга багъчудин тѳрин республиканск комиссмўд эн республиксин Министрмўдин Советмўдәр бўрдәгдәд, эн комиссмўдин ханнь республиксин Деед Советмўдин Президиумсар, зѳв ѳгдсн болзгтнъ батлгдна.

Комиссмўд, комиссин ахлачин, ахлачин дарукин, сегләтрин болн комиссин чледин ханьд ўўлднә.

Наснь кўцад уга багъчудин тѳрин комиссмўд эврәннь цуг ўўлдвртән Советмўдин ирлцнъгъў кўцагч комитетсин әс гидж автономн республиксин Министрмўдин Советмўдин болн областъсар ховагддо союзн республиксин Министрмўдин Советмўдин ѳмн даалгъврта болад эднд тооцагъан ѳгнә.

3 статья. Наснь кўцад уга багъчудин тѳрин комиссмўд советск олиг — профсоюзин, комсомольск болн талдан чигн олна организацисг болн бас тедў мет, эрдм-сургъулин, әрўл-менд харлгъна, социальн теткўлин болн дотр-дундин керг-тѳрин Министерствин кѳдләчириг ѳргәр орлицулгъна улд бўрдәгднә. Комиссмўд эврәннь цуг кѳдлмшән кехләрн, кўч-кѳлсчрин депутатрин Советмўдин, шишлнъ ўўлддг комиссмўдәр, фабричн-заводской комитетсәр болн профсоюзин бәәрн комитетсәр, школмудар бәәдг эк-әцкирин комитетсәр, гермўдин залврмудар бәәдг дѳнъ-тус кўрглгъни комиссмўдәр, ульнцсин комитетсәр тўшг кегъад, бас тер мет, оln әмтнә эрдм-сургъулин, әрўл-менд харлгъна, гегән-герлин болн талдан чигн учрежденьсин органсар тўшг кенә.

Комиссмўд наснь кўцад уга багъчуд дунд кѳдлмш келгъяр оln инспектормуд йилгъдж гартъна.

Комиссмўд эврәннь кѳдлмшин тускар оln организацст болн кўч-кѳлсчрин коллективст данъгин зәнъгнә.

4 статья. Наснь кўцад уга багъчудин тѳрин районин (балгъсдин) комиссмўд оln әмтнә эрдм-сургъулин органста хамдан, оln организацсин ѳргн орлцлгътагъяр государствин болн оln дѳнъ-тус керглджәх бичкдўдиг болн наснь кўцад уга багъчудиг болн бас тер мет, школд ордган уурсн, әс кѳдлджәх бичкдўдиг илдкәд, эдниг кѳдлмшт оруллгъяр әс гидж сургъулин заведеньсър, интернатн школмудар бичкдўдин гермўдър болн бичкдўдин талдан чигн учрежденьсър йовуллгъна керг-ўўлдвр темдглдж кенә, бас тедў мет, эк-әцкст, әс гидж бичкдўдиг сургъдж болуруллгънд эдниг сольджах улст дѳнъ-тус кўрглгънә керг-ўўлдвр темдглдж кенә.

5 статья. Наснь кўцад уга багъчудин тѳрин районин (балгъсдин) комиссмўд наснь кўцад уга багъчуд, бичкдўд сургългъна болн әмндж-асрлгъна шишлнъг учрежденьст бәәгъад

гарсна хѳѳнъ, әднә бәәдлг хәләдж харлгъ, суувр угагъяр, заргъяр шоодгсн, условн заргъла харгулгдсн болн сууврас болзгасн урд сулдхгдсн, бас тер мет, наснь кўцад уга багъчудин кўч-кѳлсн колоньсас шоодврн болзган хәрўлснә хѳѳнъ сулдхгдсн наснь кўцад уга багъчудин бәәдлг хәләдж харна.

Комиссмўд, эн статьяд заагдсн, наснь кўцад уга багъчудиг кѳдлмшт оруллгъяр болн сургъулин заведеньсър йовуллгъяр керг-ўўлдвр темдглдж кенә.

Комиссмўд заргъин органст: заргъин шоодвр әс ѳлгънә туск; джѳѳлн шоодвр ѳлгънә туск; суувр уга заргъла харгъулхин туск; болзгасн урд сулдхлгъна туск; наснь кўцад уга багъчудас заргъла харгъсн темдгин болзгасн урд авч хайхин туск сурвр кедж чадхмн.

6 статья. Наснь кўцад уга багъчудин тѳрин комиссмўд багъчудиг кѳдлмшт оруллгъяр керг-ўўлдвр темдглдж кехләрн, предприятисин болн учрежденьсин администрацс, наснь кўцад уга багъчудин тѳлә батлгдсн кўч-кѳлснә зокалинъ болн таалинъ бәрхиг шўўдж хәләх, әднә тѳлә әркн кергтә бәәдл-джиргълин таалинъ бўрдәхиг шўўдж хәләх зѳвтә мѳн.

Администрацин седвәрәр, наснь кўцад уга багъчудиг предприятисас болн учрежденьсәс гаргългън зугл наснь кўцад уга багъчудин тѳрин районин (балгъсдин) комиссмўдлә зѳвшлгътагъяр кегдх зѳвтә.

7 статья. Наснь кўцад уга багъчудин тѳрин районин (балгъсдин) комиссмўд, эн района (балгъсна) газрин агъуд бәәдг бичкдўдин сургъмджин колонсин, кўч-кѳлсн колонсин, бичкдўд орулдж авдг пунктсин, бичкдўдин болн наснь кўцад уга багъчудин тѳлә бәәх шишлнъг әмнлгънә — сургългъна учрежденьсин ўўлдврт хәләвр-шўўвр келгъиг бўрдәнә. Тер келгдсн учрежденьсин ўўлдврт оln шўўвр хәләвр бўрдәлгънә диг-дарань, наснь кўцад уга багъчудин тѳрин комиссмўдин туск республиканск положенәр йилгъгднә.

8 статья. Наснь кўцад уга багъчудин тѳрин балгъсдин (республикин медлд бѳадг балгъсдин). областсин, крайсин комиссмўдт болн наснь кўцад уга багъчудин тѳрѳр автономн республикин болн областсѳр ховагддг союзн республикин Министрмўдин Советмўдѳр бѳадг комиссмўдт—бичкдўдиг кѳдлмшт оруллгъна болн наснь кўцад уга багъчуд зѳв-ѳвдлгъиг хѳрлгънѳ керг ўўлдвр диглдж келгънѳ болн ѳнўг илднѳ кўцѳлгънѳ болн бас тедў мет. наснь кўцад уга багъчудин тѳрин райодин (балгъсдин) комиссмўдин ўўлдвrig гардлгъна керг даалгъгдджана.

КОМИССМУДѳР ХѳЛѳГДДГ. НАСНЬ КЎЦѳД УГА БАГЪЧУДИН, ЗѳВ ѳВДЛГЪНѳ ТУСК КЕРГЎД

9 статья. Наснь кўцад уга багъчудин тѳрин райодин (балгъсдин) комиссмўдт им кергўд хѳлѳлгън даалгъгдджана:

1) 14 кўртл настан олнд ѳѳмштѳ тѳ ўўл татсн, наснь кўцад уга багъчудин туск;

2) 14-с авн 16 кўртл настан, СССР-н болн союзн республикин цааджин ѳос гаргългъни улин 2-ч ѳнўгин 10-ч статьягъѳр ѳс хѳлѳгдсн, олнд ѳѳмштѳ ўўл татсн, наснь кўцад уга багъчудин туск;

3) 14-с авн 18 кўртл настан гаргъсн ўўлин туск кергнѳ прокуратурин органсѳр ѳс гидж заргъѳр, наснь кўцад уга багъчудин тѳрин комиссѳт ѳовуллгътагъѳр уурулгдсн, наснь кўцад уга багъчудин туск;

4) олнд харш талдан ўўл гаргъсн (иѳ биш аля-азд ѳовдл, ўўрмг арсм кѳѳлгън болн тедў мет ѳовдл) наснь кўцад уга багъчудин туск.

Комиссмўд кѳдлмшт. церглѳч болдж кѳдлджѳх. колхозникѳр кѳдлджѳх, шишлнѳг дундин сургъулин заведнсѳр сурцах, наснь кўцад уга багъчудин туск кергиг, кемрджѳн ѳнўгѳр ѳвдѳчин туст сургъмджсин ик тисн заавр-ѳѳкрмдж ѳглгъиг кўцдж болхмн болхла, ѳнўнѳ кѳдлджѳх (сурцах) газрин ўўрмўдин кегч заргъд ѳгх зѳвтѳ мѳн.

10 статья. Наснь кўцад уга багъчудин тѳрин райодин (балгъсдин) комиссмўд, зѳв ѳвдсн наснь кўцад уга багъчудин туст сургъмджин ид-чинртѳ кўчни им керг-ўўлдвр кенѳ:

1) олна чирѳд ѳс гидж талдан ѳнзар, гем гаргъсн кўўнѳсн гемѳн сурх даалгъвр ѳглгън;

2) шоодвр ѳглгън ѳс гидж чангъг шоодвр ѳглгън;

3) нег джил кўртл хѳлѳдж сѳрлгънѳ болзг батлгън;

Бичкдўдин болн багъчудин сургъмджин колонийд болн ѳмилгънѳ-сургъмджин учрежденст наснь кўцад уга багъчудиг бѳѳлгъхин тѳлѳ тѳрмўд цаг даранднѳ, болв джилд негѳс багъ бишѳр, тер учрежденсн бѳѳх газрин наснь кўцад уга багъчудин кергин туск комиссмўдин седвѳрѳр, бас тер мет тер заагдсн учрежденсин администрацин, ѳс гидж ѳк-ѳцкнрин, ѳль тедниг сольджах улсин сурлгъѳр хѳлѳгдх зѳвтѳ.

12 статья. Наснь кўцад уга багъчудин кергин туск комиссмўд ирлцлнѳгъў госуларственн органст ѳс гидж ѳбществнн организацст, бичкдўд болн багъчуд зѳв ѳвдлгъ гаргъх хаалгъ учрадг, бас тер мет наснь кўцад уга багъчудиг ўўл гаргългънур болн нанѳ чигн олнѳ зокал ѳвдлгънўр тўлкдг бѳдўн улсиг даалгъврлѳ харгъулх тѳр орулхмн.

13 статья. Наснь кўцад уга багъчудин кергин туск райодин (балгъсдин) комиссмўд наснь кўцад уга багъчуд зѳв ѳвдлгъ гаргъсн цагт ѳк-ѳцксинѳ ѳс гидж тедниг сольджах улсиг им ўўлдврлѳ харгъулхмн:

1) олнѳ бурушалгън;

2) ўўрмўднѳ кегч заргъ;

3) наснь кўцад уга кўўнѳ халдасн гаругъинѳ хѳрўлхиг даах, кемрджѳн тер гарунѳ 200 арслнѳгас даву ѳс болхла.

Кемрджѳн наснь кўцад уга кўўнѳ халдасн гарунѳ 200 арслнѳгас даву болхла, гаругинѳ хѳрўлх заргъѳр хѳлѳгдх зѳвтѳ.

4) 200 арслнѳ кўртл ѳлд унгъах.

Кемрджѳн ѳк-ѳцкнѳ ѳврѳннѳ зѳвѳѳн хаджгъѳр ѳдлѳд, ѳс гидж кўўкдтѳн сургъмдж ѳглгънѳ даалгъврасн зулад ѳовснѳ илтгдсн цагт, комисс тедниг тер зѳвѳснѳ хагъцах неквр заргъин ѳмн тѳвдж чадх зѳвтѳ.

Наснь кўцад уга багъчудиг бичкдўдин герт, школ-интернатд болн сургъмджин колонийд орулсн цагтан комисс, теднѳ ѳк-ѳцкнрѳс тедниг асрх гаругинѳ кўццднѳ ѳс гидж хўвѳвринѳ, ѳк-ѳцкнриннѳ олвринѳ хѳлѳдж, некдѳ авх шиидвр гаргъдж чадхмн.

КОМИССМУДТ КЕРГ ХѳЛѳЛГЪНѳ ДИГ-ДАРАН.

14 статья. Наснь кўцад уга багъчудин комиссмўдин хѳлѳх кергўднѳ:

1) милицин болн дотр-дундин кергин Министерствин нанѳ чигн учрежденсн, сурлгъѳ авлнѳнѳ, прокурѳрск болн заргъин органмудин орулдж ѳгсн;

2) олна диг-дара хѳрлгънѳ олна дружинникўдин, профсоюзн болн комсомольск организацсин, школмудт бѳѳх ѳк-ѳцкнрин комитетсин, гермўдин залврт бѳѳх дѳнѳ комиссмўдин

4) 15 нас кӯрсн насн кӯцад уга багъчудт, кемрджән эн тус бийин авдг джалвта болхла, дакад энүнә үз-үлсн гарунь 200 арслнъгас эс давхла, үзүлсн гаругинь даалгългн. эс гидж 200 арслнъгас эс авдг материалн гаруг эврәнн куч-көлсәр харү-мгъ даалгългн;

5) насн кӯцад уга багъчудин туск материалмудиг зөвчлдж күүндәд, эркин кергтә заавр-зәкрмдж кехин төлә сурчах. кōдлджәх эс гидж, б а а х газрин олна организацет өглгн;

6) насн кӯцад уга багъчудин элгн-садна эс тидж эдниг сольджах улсин даалгъврт өглгн;

7) насн кӯцад уга багъчудиг куч-көлснрин коллективсин, эс гидж олна организацсин даалгъврт, эс гидж хәләврт болн бас тедү мет, тус бий гражданмудин даалгъврт болн хәләврт, эднә сурварар өглгн;

8) бичкдүдин болн насн кӯцад уга багъчудин төлә бәәх шишлнъг эмнлгъни-сургъмджин болн сургъмджин учрежденъст орулгн;

9) арвн негн нас кӯрсн, насн кӯцад уга багъчудиг кемрджән эдн олд амшгтә үүл гаргъхла, эс гидж олна бәәдлин зокалг зөрцдән дарударудн өвдхла, дотр-дундин керг-төрин Министерствин сургъмджин колонист ик гихдән 3 джилин болэгт орулгн.

Союз республиксин Деед Советмүдәр батлгдг насн кӯцад уга багъчудин төрин комиссүдин туск Положеньст. сургъмджин чинр-үндстә кучни талдан чигн керг-үүлдвр хәләгдәд бәәхмн.

11 статья. Сургъмджин колонийд чиклхин болн куч-көлснә сургъмдж-өгхин төлә орулсн насн кӯцад уга багъчуд терүндән 18 нас зүүтлән бәәхмн. Кемрджән чиклхин болн куч-көлснә сургъмдж өгхин төләд кергтә болад бәәсн цагт сургъмджин колоний бәәх газрин насн кӯцад уга багъчудин кергин туск района (балгсна) комисс сургъмджин колонийд бәәх болзгинь утдулдж чигн чадхмн, болв 20 наснас даву бишәр.

Насн кӯцад уга багъчудиг сургъмджин болн эмнлгънә-сургъмджин учрежденст бәәлгъиг зоксалгн бичкдүдин болн багъчудин тускар болхла, тер заагдсн учрежденсин бәәх газрин района (балгсна) комиссин тогтаварар зуг кегдхмн, терүнә тускар, насн кӯцад уга багъчудин бүүрлджәх газрин комиссд әркән уга зәнъгилгдхмн.

болн олна нань чигн организацсин орулдж өгсн;

3) куч-көлснрин депутатирин бәәрн Советмүдин кӯцагч комитетсин болн теднә шишлнъ бәәдг комиссүдин орулдж өгсн;

4) гражданмудин әрлгъ орулдж өгсн.

15 статья. Комисс, зокал мет, ордж ирсн кергиг 10 хонг болзгин дотр хәләнә.

Кемрджән кергтә болсн цагт, кергиг комисст хәләхин урднъ хәләдж-шүүвр келгн болна, терүг комиссин член эс гидж комиссин даалгъварар олна инспектор кенә.

16 статья. Комисс кергтә документа болн материалмуд некдж, бас тер мет үүл дааджах улсиг болн гражданмудиг дуудж авада, теднәс комиссин хәләджәх кергин тускар цәәлгъвр болн герчлгъ авч чадх зөвтә.

17 статья. Комиссд керг хәләгдх-иг батлхинь урд ахлач эс гидж комиссин член, кергнъ хәләгдх күүг эс гидж терүнә йоснас иштә элчиг цуг материалмудла танълдулна, тегәд комиссин сүүрт кен дуудгдхинь батлад, керг хәләгдх цагинь болн газринь батлна.

18 статья. Комиссин заседань терүнә чледин өрәләснъ багъ бишнъ сүүрт ирсн цагт зөвән әдлдж чадхмн. Комиссин тогтавар заседаньд орлцдях комиссин чледин ик зунь иләр дуугъан өглгъәр авгдна.

Насн кӯцад уга багъчудиг эмнлгънә-сургъмджин шишлнъг бичкдүдин болн багъчудин учрежденъст болн сургъмджин колонийст орулхин туск төрмүд хагъллгнәд, бас тер мет тер учрежденст тедниг бәәлгъиг уурулхин туск төр хагъллгнәд, аль терүнд 18 нас кӯрснә хөбт бийднъ болзгинь уттдулхин тускиг хәләлгнәд комиссүдин чледин гурвна кеснә хөйр хувнъ әркән уга бәәх зөвтә. Эн төрмүдәр комиссин авсн тогтавармуд тодрхагар иткүлгддж бичгдх зөвтә.

19 статья. Комиссин заседаньд кергнъ хәләгддхәх күн, әркән уга бәәх зөвтә. Зокал мет, эцг-әкнъ, эс гидж тедниг сольджах улс, кемр кергтә болсн цагт, сургъмджин учрежденсин әлчнр чигн бас әркән уга бәәцхәх зөвтә.

(Чилгнъ 4-ч халхд).

ПРОЕКТ Наснь кўцәд уга багъчудин төрин комиссмудин туск ирлцнъгъү Положень

Наснь кўцәд уга багъчудин туск комиссмудин төрмүд болн эдниг бүрдәлгәнә диг-дарань

(ЧИЛГЧНЬ. ЭКЛЦНЬ 3-ч ХАЛХД).

20 статья. Комисс кергин тускар цуглултдсн материал хәләгъәд, засгла харгъулхар бәәх күүнә цәәлгъвр сонъсад, терүнәнъ хөөннь, кергин учр-утхинъ жинәнәр хәләгъәд, иим шиидврмүдин негинъ авна:

- 1) закврин үүлдвр кех;
- 2) кергиг уурулх;
- 3) кергин хәләвриг хооран саагъад, немүр шүүвр кех;
- 4) кергиг прокуратурин органст өгх, тегәд цааранднь йирин диг-дар агъар йовулх.

Кергиг хәләгъәд, шиидвр авхларн комисс, бәәх загагъар болн комиссин туск положенәр комиссд даалгътдсн төрмүдәр гардвр авхмн.

21 статья. Комиссин тогтавр ит кегдсн болн цааснд бичгдсн янзта бо-

лх зөвтә, терүнднь юн тем гаргъгдснъ, ямаран терчлгъяр иткл авч шиидвр авгдсн болн комиссин авчах закврин үүлдвр заагдх зөвтә.

Тогтавр, тер кергиг хәләсн комиссин ахлачин, селәтрин болн чледин гарнь тәвгдхмн, батлдж авснанъ даруд терүг ахлач умшдж зарлна.

Батлдж авсн тогтавриннь тускар комисс, зөв эвдсн күүнә кōдлмш кеджәх эс тидж бүүрлджәх газрин, кемрджән зөв эвдсн күүнә наснь кўцәд уга болхла — сургъуль сурчах, кōдлджәх, эс тидж теднә эцк-эжнрин, аль тедниг сольджах улснь кōдлджәх, бүүрлджәх газрин олна организацурсонъсхна.

22 статья. Комиссин заседания протокол бичгднә, терүнд зөв эвдсн күүнә цәәлгъвр, гарула харгъсн күүнә болн герчнрин келсн үт ахрар бичг-

днә, комиссин хәләвртән авсн герчин нань чигн туск заагдна.

Протоколд ахлач болн селәтр гаран тәвцхәнә.

23 статья. Наснь кўцәд уга багъчудин кергин туск комиссин тогтавр, тедн деер даалгъгдсн төрмүдәр болхла, учрежденьс, предприятис, организацс, үүл дааджах улс болн гражданмуд цүгтан эркән уга кўцәх зөвтә. Мōнъг авхин тускар комиссин гаргъсн тогтавр зүткән угагъар заргъин шиидвр кўцәгъәчәр дамждад авгдх зөвтә.

24 статья. Наснь кўцәд уга багъчудин кергин туск комиссин гаргъсн тогтавр кўч-кōлсчнрин депутатрин Советмүдин ирлцнъгъү кўцәгч комитетд заргългддж болхмн, заргъар терүнә авсн шиидвр сүл таслгъс болхмн.